

DUHOVNOST HRVATI BOSANSKE POSAVINE KULTURA POVIJEST RAZMISLIJANJA

Dražen ZETIĆ: Osobitosti nekih temeljnih obilježja ruralnih sredina u franjevačkim riznicama i biltenima

Dražen Zetić © 24. rujna 2025.

Zahvaljujući bogatom naslijeđu franjevačkih riznica, arhiva i kronika, ljetopisa i biltena, nastajala su velika svjetska literarna djela i rađali se glasoviti nobelovci. Upravo neiscrpna građa vjerodostojno zabilježena, bila je predragocjena za nadahnuća slikarskim genijima Đure Sедера (Vitrariji u uskopaljnoj crkvi Uznesenja Marijina Bosne Srebre), Gabrijele Jurkića (Motiv iz Bosanske Posavine), Kristijana Krekovića (Bosanski seljak iz ciklusa Tužna Bosna, 1943–44.), livanjskog fotografa Mate Kačića (Svjatopisi pod bosanskim nebom).

Franjevci su u ruralnim sredinama imali skoro pet stoljeća, do odlaska Turaka s naših prostora, naziv Ujaci. Upravo se u tom nazivu prikrivalo njihovo stvarno značenje, i veliki društveni značaj za stanovnike siromašnih seoskih sredina: "Oblađili su narodno odijelo, puštali brkove, zatakali kuburu za pojas (žlu ne trebalo!) pa živjeli sa svojim pukom po njihovim poteudićima i govorili im misu po kolibicama, na grobljima i u šumama." (fra Ljubo Lucić, Franjevci su ujaci u BiH, Svjetlo riječi)

Hrvati katolici tijekom služenja svete mise, oko 1900.

Osmanlije nisu baš bile preteče agrarnog razvoja, novih tehničkih inovacija i gradnje prijeko potrebnih cestovnih i komunalnih infrastruktura. U tadašnje vrijeme feudalni poredak je svugdje bio ustaljen, bez ikakvih drastičnih razlika, u azijskoj, afričkoj, europskoj (kršćanskoj) ili arapskoj (islamskoj) varijanti: prikupljanje poreza, apsolutna podložnost vlastima, prisilno regrutiranje podanika za mnoge ratove.

Odvajkada je hrvatski seljak Bosanske Posavine pagibao za tuđe interese. Ostavljao svoje isprebijane kosti i neuslišane molitve u dalekim pokrajinama...

Sve te nemile događaje zorno je obradio travnički nobelovac Ivo Andrić u svojim čuvenim književnim djelima i bugojanski div Josip Mlakić (Na Vrbasu Tekija, Rekvijem). I u jednim, i u drugim djelima, pokazuje se naprosto patnja čovjeka koji strpljivo podnosi nepravde svijeta, teške bolesti i preuranjene smrti svoje djece.

Koliko je samo ostalo neoznačenih grobova djece na makijom obraslim seoskim grobištima

U stoljetnim zapisima matičnih knjiga i popisima stanovništva vladajućih imperija, ne nailazimo ni na jedno slovo o boli priprostih seljaka. Iza njih nisu ostajala rodoslovna stabla, tjare, utvrđeni gradovi na periferijama, skupocjeni nakit, uklesana grbovi u svodovima, istaknuta počasna mjesta u velebnim srednjovjekovnim katedralama.

Jedna od mnogih kapelica izgrađenih tijekom srednjovjekovne bosanske države

Seoski čovjek ruralnih sredina, uvijek je bio sužanj, u svakom poretku i dobu. Kao što je bio za vrijeme feudalnog doba, tako je bio i u vrijeme kraljevskih dinastija, te poslije u rigidnim komunističkim režimima. Vajka ga se nastojalo obespravljati i prisiljavati na besprijekornu poslušnost. Tako je za vrijeme Kraljevine Jugoslavije konstantno bio izložen teroru žandamerije i policijskog aparata, te isto tako u komunističkoj Jugoslaviji neprestano držan pod prisilotrom obavještajnih službi i partijskih organa reda.

Nasilnom kolektivizacijom (usitnjavanjem posjeda), planskom industrijalizacijom i kontinuiranom političkom indoktrinacijom, seljaka se nerijetko primoravalo na rad u tvornicama i odlazak u inozemstvo. U takvom višedesetljetnom okruženju jednonumne medijske propagande, značajno su stagnerali procesi agrarnog razvoja u starim seoskim zajednicama.

Kristijan Kreković, Bosanski seljak, 1960.

Tijekom višestoljetnih pretrpljenih bijeda, uz seljaka je vjerno (o)stajao njegov siromah subrat, fratar, Ujak. Izgleda da se samo s velikim pouzdanjem bogobojažljivi bosanski katolik mogao osloniti na ta smeđa hrapava sukna pokornika redovnika. Pokucati na vrata, zamoliti za pomoć, riječ utjehe, komadić kruha i bratski kršćanski zagrljaj:

"Žao mi je kad pomislim da izumire svakim danom naša stara čulna Bosna, a nema nikog da zabilježi i sačuva mrku ljepotu nekadašnjeg života... A žao mi je kad pomislim da sa svakom starom ženom umre jedan stih i sa svakim fratrom biva zakopana jedna istorija". (Ivo Andrić, u pismu Tugomiru Alaupoviću)

Dražen ZETIĆ

Tekst je financiran sredstvima Agencije za elektroničke medije iz programa poticanja novinarske izvrsnosti

Tagged:	Ana	Beograd	BiH	Bistrik	Blaževci i Omanjska (Sivša)	Boka Kotorska	Bokeljska mornarica 809	Bosanska posavina	Bosna		
Bosna Srebrna	Brestovsko	Crna Gora	Croatia	Drijenča	drug Tito	duh	Bakovica	Đuro Seder	Engles	fra Ivan Šarčević	Franjevci
fresco-secca	Gabrijel Jurkić	Glas Koncila	Glipoteka HAZU - a	Golf otok	Gornja Dubica	Gračac	HGI Donja Lastva	Hrvatska	Isus		
Janjac (Zenica)	JNA - a	Joakim i Marija; Josip	Josip Mlakić	Jugoslavija	Jutarnji	Kanton	kunizam	Koraće	KOS	kotor	Kovačiči
Kristijan Kreković	Kroatian	logori	Mali Guber (Livno)	Marija	Marija i Isus	Marx	Matica hrvatska	Miljenko Jergović	Napredak	Sarajevo	
Nedžarići	Nevenka Sarčević	Orašac (Rama-Ščit)	Perast	Petricevac (Banja Luka)	Plehan	pokora	portal	Potočani	Prčanj	Put križa	
samostan	Sarajevo (Bistrik)	Sesvetska Sopnica (Zagreb)	Socijalizam	Srbi	Srbija	sv. Anto	Sv. Franjo	Sv. Marko evanđelist	Sv. Nikola Tavelić		
sv. Vid	Svilaj	Telegram	Tivat	UDB - a	Uskoplje	Večernji	Vijaka	Vitez	Vlada RH - a	Vranduk (Foča kod Doboja)	Zagreb

Vaša adresa e-pošte neće biti objavljena. Obavezna polja su označena sa *

Komentar

Ime *

E-pošta *

Web-stranica

Objavi komentar

This site uses Akismet to reduce spam. [Learn how your comment data is processed.](#)

Dražen Zetić

Pisac, pjesnik, fotograf, snimatelj, zaljubljenik u kulturu, povijest i umjetnost.

View all posts

Glagoljica na festivalu jezika

Ivo KRISTIĆ: Dragi ja sam kockarica II. Priznanje, suočavanje i put prema novom životu

YOU MIGHT ALSO LIKE

POVIJEST

Marko Karamatić: Srednjovjekovna crkva u Zvorniku

Biram DOBRO 24. lipnja 2020.

POVIJEST

Hrvoje Gračanin: Život i običaji Slavana

Biram DOBRO 19. listopada 2023.

KULTURA

Baština kao temelj identiteta

Biram DOBRO 8. kolovoza 2018.

KULTURA

(VIDEO) Vini i goti pomejske kape Sveti Mirovih u sjećanje na žrtvu Vukovara: Otišli su s mirisima jutra... svjesni da su novim naraštajima otvorili Domovinu

Biram DOBRO 14. studenoga 2020.